

בס"ד. יום ג' פ' דברים, ה' מנחם-אב ה'תשכ"ה*

בלע המות לנצח ומחה הוי' אלקים דמעה מעל כל פנים¹, ומבאר אדמו"ר מהר"ש במאמרו ד"ה זה², דזה שלע"ל יהי' בלע המות לנצח הוא לפי שאז יהי' ואת³ רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ויובן זה בהקדים הטעם דהמבואר בקרא (דלקמן) שע"י חטא עה"ד נעשה מיתה בעולם, היינו שמיתה וחטא עה"ד שייכים זל"ז. והענין הוא, דע"י חטא עה"ד נעשה תערובות טוב ורע⁴. דמציאות הרע הי' גם קודם החטא, אלא שאז הי' הרע מובדל מהטוב, וכידוע⁵ שבתחלת הבריאה הי' מדור הקליפות למטה מהעולמות דקדושה, וע"י חטא עה"ד נעשה תערובות טוב ורע (בכל העולם⁶), שהרע מעורב בהטוב והטוב בהרע, ועד אשר אין טוב בלא רע ואין רע בלא טוב⁷. וזהו מ"ש⁸ ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם, דלכאורה, הרי בריאת האדם (מלכתחילה) היתה באופן שיהי' חי לעולם, והטעם על זה שנצטווה שלא לאכול מעה"ד הוא בכדי שלא ימות (כמ"ש⁹ ומעץ הדעת גו' לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות), ומה איכפת שיאכל מעה"ד ויהי' חי לעולם. ומבאר אדמו"ר הזקן¹⁰, דמכיון שע"י חטא עה"ד נתערב רע בהאדם, לכן, ועתה (לאחרי חטא עה"ד) יש לחשוש פן ישלח ידו גו' וחי לעולם, כי כשיהי' הוא חי לעולם, גם הרע המעורב בו יהי' לו קיום לעולם. ועפ"ז יש לומר, דזה שע"י חטא עה"ד נעשה מיתה בעולם הוא בכדי שלא יהי' קיום להרע, כנ"ל.

ויש לומר, דהמיתה בעולם שנעשתה ע"י חטא עה"ד היא מסובבת מהחטא עצמו. והענין הוא, דענין החיות הוא בקדושה דוקא, משא"כ הרע והטומאה (היפך

* יום סיום אמירת קדיש אחרי הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, אמו של — יבלחט"א — כ"ק אדמו"ר שליט"א.

המאמר יצא לאור בקונטרס כ"א אדר — תשמ"ח, "לקראת יום ה' פ' ויקהל-פקודי, כ"א אדר, סיום השלושים להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת ח'י מושקא נ"ע זי"ע. . יום ג' ויק"פ, שנת הקהל, שנת תשמ"ח".

(1) ישע"י כה, ח.

(2) דשנת תרכ"ח — נדפס בסה"מ תרכ"ח ע' מ. ולאחריו בא ד"ה רבת את ריבם, שהוא דרוש הנ"ל עם הוספות.

(3) זכר"י יג, ב.

(4) תו"א בראשית ה, ג ואילך. וראה מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ד ע' אקעו ואילך. ד"ה דבר וגו' כי אתם עוברים תרנ"א (סה"מ תרנ"א ע' קצו). ובארוכה — ד"ה ושבתה במאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תדש ואילך. ד"ה הנ"ל תרס"ב (סה"מ תרס"ב ע' ש ואילך).

(5) ל"ת להאריז"ל פ' בראשית ד"ה ונבאר מעלת אדה"ר. אוה"ת דרושים לפסח ע' תשנח. סוף המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קעו) ותש"ד (סל"ג — סה"מ תש"ד ס"ע 139 ואילך). ועוד.

(6) ראה בארוכה ד"ה ושבתה הנ"ל, דע"י חטא עה"ד נעשה תערובות טו"ר בכל ד' הסוגים דדצח"מ.

(7) ראה לקו"ד כרך א פז, א ואילך.

(8) בראשית ג, כב.

(9) שם ב, יז.

(10) בתו"א שם.

הקדושה) הם מות¹¹, ולכן, מכיון שע"י חטא עה"ד נתערב רע בהאדם, מות רוחני, מזה נשתלשל בו גם מיתה כפשוטה. וזהו גם מה שלע"ל יהי' בלע המות לנצח, דמכיון שאז יתבטל הרע, מות הרוחני¹², עי"ז יהי' במילא גם בלע המות כפשוטו.

(ב) **והנה** הטעם על זה שדוקא לע"ל יתבטל הרע (מות הרוחני, ובמילא גם המות כפשוטו) הוא, כי אז יהי' גילוי אור נעלה ביותר, שלגבי אור זה, מתבטלים במילא כל המנגדים. ומבאר בהמאמר¹³, דהגם שגם בזמן שביהמ"ק הי' קיים, ובפרט בזמן בית ראשון, ועאכו"כ בימי שלמה דקיימא סיהרא באשלמותא¹⁴, הי' גילוי אור נעלה ביותר, ומצד גילוי זה, כל הגוים נתבטלו לפניו, שלא ע"י מלחמה כלל¹⁵ [שלכן נק' בשם שלמה כי שלום הי' בימיו¹⁶], מ"מ הגילוי שהי' בימי שלמה הי' באופן שהי' עדיין מקום ליניקת החיצונים, אלא שיניקתם אז היתה רק מאחוריים דקדושה ולא הי' להם אחיזה בפנימיות. וויש לומר, דזה שבימי שלמה הי' עדיין מקום ליניקת החיצונים, ניכר גם באופן הביטול דהגוים שנתבטלו לפניו. וכמו מלכת שבא, דעם היות שגם בהיותה בארצה ורק שמעה את שמע שלמה נעשה בה ביטול (קצת), שמצד זה¹⁷ באה אל שלמה¹⁸, ובפרט לאחרי שבאה אליו וראתה את חכמתו וכו' שע"ז נתבטלה לפניו באופן שלא הי' בה עוד רוח¹⁹, מ"מ, גם אז היתה מלכה, ויתירה מזו, שגם שלמה כיבד אותה בכבוד גדול²⁰. משא"כ הגילוי דלע"ל²¹ יהי' באופן שלא תהי' יניקה לחיצונים כלל (גם לא מבחינת אחוריים) ויתבטל הרע לגמרי, בלע המות לנצח.

(ג) **וביאור** החילוק בין הגילוי שהי' בימי שלמה (שמצד גילוי זה הי' עדיין מקום ליניקת החיצונים, מבחינת אחוריים עכ"פ) להגילוי דלע"ל (שמצד גילוי זה לא יהי' להם יניקה כלל), מבאר בהמאמר²², שהוא ע"ד החילוק (בעבודת האדם) בין העבודה דסור מרע להעבודה דמואס ברע. דסור מרע הוא שמדחה את הרע אבל

11 ראה בארוכה ד"ה דבר וגו' תרנ"א הנ"ל (ע' קצו ואילך). ד"ה וידבר גו' ערי מקלט תהיינה תרס"ה (סה"מ תרס"ה (קה"ת, תשמ"ח) ע' שכה ואילך).

12 ראה תו"א שם ה, ד "בלע המות לנצח שיהי' ובערת כמאמר והרשעה כולה בעשן תכלה".

13 ד"ה רבת את ריבם הנ"ל (ע' מא ואילך).

14 זהר ח"א קנ, א, רכה, ב. רמג, סע"א. ח"ב פה, א. ח"ג מ, ב. מו, א. וראה שמו"ר פט"ו, כו.

15 ראה בארוכה המשך פדה בשלום תרנ"ט (ע' קסב, שם ע' קסד) ותש"ד (סי"ט וסכ"א — ע' 107 וע' 110-11).

16 וראה גם תו"א שם (ו, א), שהבירור שהי' בימי שלמה הוא בירור בדרך מנוחה ובתו"א שם שזה בדוגמת אדה"ר קודם החטא.

17 כמ"ש (דברי הימים"א כב, ט) שלמה יהי' שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו.

18 דזהו שנתעורר בה רצון לבוא לשלמה הוא מצד הביטול שנעשה בה (בהיותה עדיין בארצה) ע"י שמעה את שמעו — ראה המשך הנ"ל תרנ"ט (ע' קסב) ותש"ד (ע' 107) "דמצד גדולת שמו שנשמע למרחוק גם באיים הרחוקים ותבטלים כולם אליו ונמשכים אליו".

18 מלכים"א יו"ד, א"ב.

19 שם, ד"ה.

20 ראה שם, יג.

21 ראה גם ד"ה פדה בשלום תשמ"א (לעיל ח"ב ע' צה ואילך) בתחלתו ובסעיף ו. וראה בהנסמן שם

הערה 5.

22 ד"ה רבת את ריבם הנ"ל (ע' מב).

אינו שונא את הרע בעצם. ובמילא, אף שבפועל הוא מדחה את הרע, נשאר אצלו עדיין נתינת מקום להרע, ועד שבהעלם יש לו איזה שמץ אהבה לרע, כמבואר בתניא²³ בדרגת צדיק שאינו גמור. משא"כ כשהוא מואס ברע, היינו שהוא מואס ברע בתכלית (דרגת צדיק גמור), אין אצלו שום נתינת מקום לרע, שהרי אדרבא, הוא שונא את הרע ומואס בו בתכלית השנאה והמיאוס. ועד"ז הוא החילוק בין הגילוי שהי' בימי שלמה להגילוי דלע"ל, דהגילוי שהי' בימי שלמה, עם היות שגם לגבי גילוי זה מתבטלים כל המנגדים (בדוגמת שגם בהעבודה דסור מרע הוא מדחה את הרע), מ"מ, יש עדיין מקום ליניקת החיצונים (מבחינת אחוריים דקדושה עכ"פ). משא"כ הגילוי דלע"ל הוא דוגמת המואס ברע בתכלית המיאוס, שאין בו שום נתינת מקום לענין דהיפך הקדושה.

ויש להוסיף, דע"פ המבואר בתניא²³ שגודל השנאה לס"ט"א והמיאוס ברע הוא כפי ערך גודל האהבה להוי', החילוק בין סור מרע למואס ברע הוא (לא רק בנוגע לאופן שלילת הרע, אלא גם) בגודל ואופן אהבתו להוי'. ועפ"ז תומתק ההשוואה דחילוק זה (שבין סור מרע למואס ברע) להחילוק שבין הגילוי שהי' בימי שלמה להגילוי דלע"ל, דהחילוק שביניהם באופן שלילת הרע (שבהגילוי שהי' בימי שלמה יש עדיין נתינת מקום ליניקת החיצונים משא"כ בהגילוי דלע"ל) הוא מצד החילוק שבהם בדרגת ואופן האור והגילוי.

(ד) **והנה** ידוע שכל הגילויים דלע"ל תלויים במעשינו ועבודתינו עכשיו²⁴. דמזה מובן, דזה שלע"ל יהי' גילוי זה שאינו נותן מקום ליניקת החיצונים (בלע המות לנצח) הוא, כמבואר בהמאמר²², דע"י שישאל שונאים את הרע בתכלית השנאה, עי"ז נעשה למעלה ואת עשו שנאתי²⁵ בתכלית השנאה, ומצד שנאה זו יהי' ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, בלע המות לנצח. והנה מכיון דראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים²⁶ (ובפרט ששנאת הרע בתכלית היא דרגת צדיק גמור), ואפילו בנוגע לדרגת הבינוני ידוע הפתגם²⁷ הלואי בינוני, והענין דבלע המות לנצח יהי' בכל ישראל, מובן מזה, שעבודה זו (לשנא את הרע בתכלית השנאה) יכולה להיות גם בבינונים, ואפילו באלה שלמטה מדרגת בינוני. דכא"ו"א מישראל ישנם זמנים מיוחדים — בשעת התפלה, או בשעת עסק התורה, או בשעה שהוא מקיים מצוה דהוה זהיר בה טפי²⁸, או אפילו בשעה שעוסק בדברי הרשות לשם שמים²⁹ ועאכו"כ³⁰

(23) פ"י (טו, א).

(24) תניא רפל"ז.

(25) מלאכי א, ג.

(26) יומא לח, ב. וראה תניא פ"א (ה, ב).

(27) בית רבי ח"ב פ"ח (יד, א) הערה א. וראה ד"ה ואלה המשפטים תשל"ח ס"ה (לעיל ח"ג ע' י).

(28) ראה שבת קיח, סע"ב.

(29) ראה אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 646

בהערה ד"ה כל מעשיך לשם שמים.

(30) ראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 907. שם ע' 932. ח"י ע' 104.

באופן דבכל דרכיך דעהו³¹ — שבשעה זו הוא מוסר את כל מציאותו (ער גיט זיך איבער אינגאנצן) לאלקות, ועי"ז אינו שייך לבגדים הצואים³², כמו צדיק גמור. ומכיון שיחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד³³, לכן נמשך עי"ז הגילוי שאינו נותן מקום כלל ליניקת החיצונים, בלע המות לנצח.

ה) **וזהו** בלע המות לנצח, דכל זמן שלא נשלמו עדיין הבירורים והטוב והרע מעורבים זב"ז (כולל גם בזמן שביהמ"ק הי' קיים, ואפילו בימי שלמה דקיימא סיהרא באשלמותא) יש ענין המיתה, בכדי שלא יהי' קיום להרע, כנ"ל. וזהו גם הטעם שגם צדיקים יחזרו לעפרן שעה אחת קודם תחיית המתים³⁴ [דהגם שאין רימה שולטת בהם³⁵ ועד לשעה זו (שקודם תחה"מ) הי' גופן קיים מאות ואלפים שנים, ומ"מ, קודם תחה"מ יחזרו לעפרן], כי מכיון שע"י חטא עה"ד נעשה תערובות רע בכל העולם, לכן, גם גופות הצדיקים יצטרכו לזיכוכ³⁶. משא"כ לע"ל (לאחרי התחי'), כשיהי' ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, לא תהי' אז מיתה וגם הגוף יחי' בחיים נצחיים. דגם להדיעה³⁷ דמ"ש³⁸ כי הנער בן מאה שנה ימות הוא כפשוטו, הוא רק בנוגע לב"נ, משא"כ בנוגע לישראל יהי' בלע המות לנצח. ויתירה מזו, דגם המיתה שתהי' (לדיעה זו) בב"נ היא לא מיתה ממש, אלא נפילה, דמאן דנפיל מדרגי' אקרי מית³⁹. וכמבואר בהמאמר⁴⁰, דע"י שניצוצות הקדושה שנבלעו בהם יתבררו מהם ויעלו למעלה, הרע שבהם (היינו גוף הגשמי שלהם שנקרא בשם רע בערך לניצוצות הקדושה שבו) יפול למטה. דזהו באוה"ע, משא"כ בישראל יתעלה גם הגוף, שגם הגוף יזון מרוחניות כמו הנשמה, ולא עוד אלא שאז יהי' הגוף למעלה מהנשמה, נקבה תסובב גבר⁴¹. וכל זה יהי' בפועל ובגילוי למטה מעשרה טפחים, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(31) משלי ג, ו. רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

(32) ראה תניא פ"י.

(33) תניא פכ"ה.

(34) שבת קנב, ב. וראה זח"ב קח, ב.

(35) ראה מדרש תהלים עה"פ קיט, ט.

(36) אלא שזיכוכ זה יכול להיות ע"י הביטול דונפשי כעפר לכל תהי', ואז א"צ לחזור לעפרן כפשוטו —

ראה שיחת ש"פ בא תשמ"ח בטופה (התוועדויות תשמ"ח ח"ב ס"ע 273).

(37) דעת ר' חנינא בב"ר פכ"ו, ב. וראה פסחים סה, א. סנהדרין צא, ב.

(38) ישע"י סה, כ.

(39) כ"ה בלקו"ת חוקת נו, רע"א. ובכ"מ בדא"ח. ובזח"ג קלה, ב — הובא בע"ח שער ט (שער שבה"כ)

פ"ב ובמב"ש ש"ב ח"ב פ"ג — איתא: מאן דנחית מדרגא קדמאה דהוה ביי, קארי ביי מיתה.

(40) סד"ה בלע המות לנצח (ס"ע מ) וד"ה רבת את ריבם (ע' מב).

(41) ירמי' לא, כא.